

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
РАДА ПО ВИВЧЕННЮ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ

На правах рукопису

ГОЛУБ ОЛЕГ АНАТОЛІЙОВИЧ

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Спеціальність 08.08.01 -- Економіка природних
ресурсів та природокористування

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 1996

Дисертація в рукописі

Робота виконана в Раді по вивченню продуктивних сил України Національної академії наук України

Науковий керівник: доктор економічних наук
Коваль Ярослав ВасильовичОфіційні опоненти: 1. Доктор економічних наук
Дяченко Яків Якович
2. Кандидат економічних наук
Позивайло Юрій МиколайовичПровідна установа: Міністерство лісового
господарства УкраїниЗахист відбудеться 21 грудня 1995 р, о 15 год.
00 хв. на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д.01.78.02
в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України
/252032, м.Київ-32, бульвар Т.Шевченка, 60, III поверх/З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Ради
по вивченню продуктивних сил України НАН УкраїниАвтореферат розісланий " 20 " шостокада 1995 р.Вчений секретар Спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук

Л.Г.Черняк

ЛНБ ім. В. Стефаніка
АН України

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

I.1. Актуальність дослідження. В умовах становлення ринкових відносин закономірним є пошук нових підходів до подальшого удосконалення використання і відтворення лісових ресурсів, приведення їх у відповідність з економічними, екологічними і соціальними вимогами. Ця проблема є вкрай актуальною для України, де лісові насадження виснажені надмірними рубками в минулому і, як наслідок, мають знижені природнозахисні функції.

Негативні кількісні та якісні показники лісового фонду України є наслідком дії не тільки об'єктивних, але і суб'єктивних факторів. Зокрема, це відсутність повноцінної національної лісової політики, обґрунтованої організаційної структури лісового фонду, ефективною системою управління лісовими ресурсами. Діяча методологія формування державного лісового доходу та схема фінансування лісового господарства не сприяє покращенню економічної ситуації в галузі. Лісовирощування внаслідок переливу рентних коштів у лісову та деревообробну промисловість виявляється збитковим.

Актуальність згаданих проблем, їх практична значимість і водночас недостатня розробка зумовили вибір теми і завдань дисертаційної роботи.

I.2. Мета і завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретичної бази та вирішення окремих практичних питань стосовно реформування лісового господарства на основі самостійної національної лісової політики. У відповідності до поставленої мети передбачається вирішити такі завдання:

визначити та охарактеризувати ліс як об'єкт економіко-правових відносин /предмет торгівельних та інших цивільно-правових операцій/;

проаналізувати та доповнити у відповідності до сучасних вимог діючу нині систему принципів раціонального лісокористування та відтворення лісів;

визначити існуючі методи економічної оцінки лісових ресурсів і неспіввіднесених користностей лісу та розробити на їх основі спрощену методику еколого-економічної оцінки лісового угіддя як нерухомого майна;

виявити особливий характер права власності на ліси;

обґрунтувати необхідність запровадження плати за лісокорис-

тування на основі взаємозгодження ціни деревини на ліні та її ціни у заготовленому вигляді;

розробити пропозиції щодо удосконалення організаційної структури лісового фонду, яка базувалася б на щільному поєднанні різних форм власності /державної, комунальної та приватної/ на землі лісгосподарського призначення;

запропонувати систему державного управління у галузі лісовирощування і розподілу лісових ресурсів.

1.3. Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є еколого-економічні та правові проблеми раціонального використання лісових ресурсів, їх економічної оцінки, удосконалення організаційних структур в лісовій справі.

Об'єктом дослідження обрано лісовий фонд України як упорядковану сукупність лісових угідь та земельних ділянок, тимчасово не вкритих лісовою рослинністю, але наданих для потреб лісовирощування.

1.4. Теоретичні основи та методи дослідження. Теоретичні та методологічні питання раціонального лісокористування вивчалися автором за науковими працями провідних вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі економіки природокористування, земельного і лісового права.

Вихідними матеріалами для дослідження є статистичні дані про стан лісових ресурсів та структуру лісового фонду України, чинні нормативно-правові акти у галузі лісокористування, методичні рекомендації з економічної оцінки лісу.

1.5. Наукова новизна роботи визначається тим, що в ній дано науково-методичне обґрунтування важливої народногосподарської проблеми – удосконалення використання лісових ресурсів країни в умовах їх гострого дефіциту. Також зроблена спроба опрацювання заходів, спрямованих на поліпшення економічних відносин у лісовому господарстві. До найбільш вагомих результатів, що складають предмет захисту, належать такі:

визначення особливостей лісу як продукції лісгосподарського виробництва та предмета цивільно-правових операцій;

доповнення системи принципів раціонального лісовирощування у відповідності до вимог екології та економіки;

розробка спрощеної методики абсолютної еколого-економічної оцінки лісового угіддя як нерухомого майна;

теоретичне обґрунтування особливого правового статусу земель лісгосподарського призначення та необхідності запровадження спеціальної гарантованої угоди владного користування /юзуфракту/ як найбільш прийнятної форми реалізації права власності на ліси; накреслення напрямків та визначення економіко-правових методів здійснення структурної реорганізації існуючого державного лісового фонду у Національний лісовий фонд України, складовими частинами якого є: державний лісовий фонд, фонд недержавних лісів, державний фонд заліснення;

наукове обґрунтування необхідності зміни принципів формування та використання коштів державного лісового доходу;

розробка пропозицій стосовно посилення системи державного управління лісовими ресурсами та контролю за їх використанням на основі чіткої виконавчої вертикалі.

1.6. Практичне значення роботи. Результати дослідження, висновки та пропозиції можуть бути використані для реорганізації системи управління лісовими ресурсами. Методика еколого-економічної оцінки дасть змогу сперативно індексувати вартість лісових угідь і земельних ділянок лісгосподарського призначення в залежності від зміни ринкових цін на деревину або зміни масштабу цін, без чого неможливе залучення лісів до широкого цивільного та товарного обороту.

Реалізація пропозицій щодо реструктуризації лісового фонду, удосконалення економічного механізму у використанні лісових ресурсів сприятиме раціоналізації лісокористування, переходу лісгосподарського виробництва на самофінансування, припинення зловживань в галузі як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні.

1.7. Апробація роботи. Основні положення дисертації доповідались на науковій конференції "Радиоекологические и экономико-правовые аспекты землепользования после аварии на Чернобыльской АЭС" /Київ, 1991/, на республіканській науково-практичній конференції "Социально-экономическое развитие и экология" /Суми, 1992/, на міждержавній науково-практичній конференції "Проблема землепользования в условиях реформирования экономики" /Кацивелі, 1993/, на міждержавному науковому семінарі "Современные проблемы охраны и воспроизводства почвенного плодородия /экология, экономика, право/" /Одеса, 1994/, на науково-практичній конференції " Проб-

леми земельної реформи в Україні" /Київ, 1994/.

І.8. Публікації. За результатами досліджень опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом близько 3,6 друк. арк.

І.9. Структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, переліку використаної літератури, викладених на 170 сторінках машинопису.

Мета і завдання дослідження визначили таку структуру роботи:

ВСТУП

Розділ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РАЦІОНАЛЬНОГО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

- І.1. Місце лісових ресурсів в економіці народного господарства
- І.2. Ліс як об'єкт економіко-правових відносин
- І.3. Еколого-економічна сутність раціонального лісокористування

Розділ II. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

- 2.1. Методи економічної оцінки лісових ресурсів
- 2.2. Економічна оцінка лісового угіддя як нерухомого майна
- 2.3. Методичні підходи економічної оцінки несировинних функцій лісу

Розділ III. РЕФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРЬСЬКОГО МЕХАНІЗМУ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ І ВІДТВОРЕННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

- 3.1. Удосконалення форм власності на ліси
- 3.2. Формування механізму плати за лісокористування
- 3.3. Структурна реорганізація лісового фонду
- 3.4. Управління лісовими ресурсами в сучасних умовах господарювання

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

ЛІТЕРАТУРА

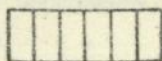
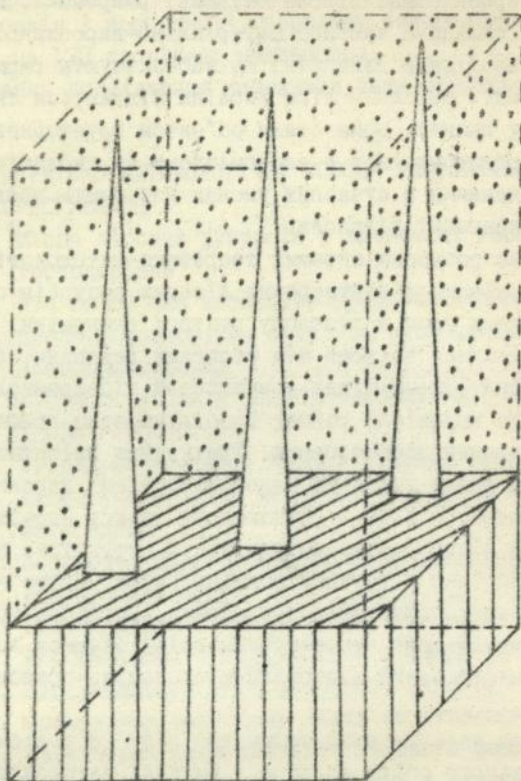
2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

2.1. Специфічні особливості лісу визначають його місце серед інших природних ресурсів. Ліс виступає як засіб виробництва, предмет і продукт праці, просторовий базис для розміщення лісогосподарського виробництва, лісовготівель, рекреації. Він розглядається також як складова частина матеріально-виробничої бази і як сукупність екологічних факторів, що забезпечують гармонійну рівновагу в природі. Оскільки ліси України піддаються інтенсивному антропогенному впливу, вони стали об'єктом ґрунтового вивчення не лише у природничому, а і в економічному та екологічному плані. Важливого значення в сучасних умовах набувають дослідження лісу як об'єкта правових відносин.

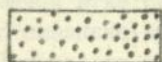
Недостатня розробка окремих теоретико-методологічних питань у сфері використання і відтворення лісових ресурсів стала причиною ряду негативних явищ в лісовому секторі економіки. Суттєва диспропорція складалася зокрема між запасами деревини, розмірами лісокористування і розміщення потужностей лісопромислового комплексу /ЛПК/. На малолісні райони необґрунтовано припадає значна частка споживання лісоосировини. Традиційна орієнтація підприємств на переробку головним чином стовбурної деревини призводить до великих втрат /30-40 %/ фактичного запасу насаджень. Це зумовлено саме гіпертрофованим розвитком структурно незбалансованої і технологічно відсталої деревообробної промисловості на тлі край негативною стану лісового фонду. Потрібен предметний пошук нових технологій щодо використання всієї біомаси дерева, який має бути зніційований відповідною економіко-правовою політикою держави.

Постало на часі питання залучення лісу до товарного, фінансового і цивільного обігу не лише у вигляді заготовленої деревини, а й у вигляді цілісного природного об'єкта /лісового угіддя/. Тільки за таких умов можливе визначення реального місця лісів у суспільному житті.

2.2. Сформульовано поняття лісу як об'єкта правових відносин. Таким базовим об'єктом лісового права ми визнаємо лісове угіддя /поєднання земельної ділянки, насадження та специфічного міждеревного простору/, яке має бути просторово обмеженим і ресурсно повноцінним. Перша умова означає реєстрацію природного об'єкта

земельна ділянка

міждеревний простір

Рис. 1. Просторова будова лісового угіддя.

у визначених межах, змінювати які можна лише у законному порядку шляхом відповідної перереєстрації. Друга стосується обґрунтування вирощування конкретного насадження на тій чи іншій земельній ділянці /частині життєвого простору/. Лише за таких умов ліс може бути реальним предметом цивільно-правових операцій.

Визначено поняття продукції лісгосподарського виробництва, яком є повноцінне лісове угіддя – специфічна частина приземного шару атмосфери, зайнята лісовою рослинністю, що максимально використовує природний потенціал умов місцезростання та продукує відповідні несіровинні корисності.

2.3. Розглянута еколого-економічна сутність раціонального лісокористування в умовах дефіциту лісових ресурсів. Критично оцінені принципи безперервності, рівномірності і комплексності лісокористування, які застосовуються в практиці організації лісового господарства. Підкреслено, що вказаних принципів у сучасних умовах вже недостатньо для правильного встановлення обсягів лісокористування. Необхідним є введення принципів просторової обмеженості та ресурсної відповідності лісових насаджень конкретним умовам місцезростання. Це сприятиме оптимізації обсягів експлуатації та відновлення лісових ресурсів, зменшенню шкоди навколишньому природному середовищу.

2.4. Проаналізовані методичні підходи економічної оцінки лісових ресурсів, на підставі яких дається загальна уява про цінність лісових насаджень чи їх окремих компонентів. Підкреслюється, що існуючі методи економічної оцінки, базовані на засадах рентної і затратної концепції, є недосконалими. Їм притаманні суттєві недоліки, що випливають із природи диференціальної ренти. Остання не може виступати базовим критерієм оцінки лісових угідь, оскільки утворюється не у процесі лісовирощування, а при заготівлі та транспортуванні деревини.

На часі постала потреба розробки методичного підходу абсолютної оцінки лісових угідь як нерухомого майна, яка набуває особливого значення в умовах економічної нестабільності та інфляційних процесів. Лісове угіддя як товар особливого роду краще потребує своєчасного уточнення оціночної вартості /індексації/. Недооцінка реальної цінності лісового угіддя ініціює винищення лісів, невиправдане переведення лісових земель в інші категорії, неповне і нераціональне використання біомаси насаджень тощо.

2.5. Сформульовані вимоги до критерія капітальної оцінки лісового угіддя, виходячи з необхідності залучення лісів в сферу ринкових відносин. По-перше, критерій має бути співставним /абсолютним/ не лише у межах галузі або регіону, а й на внутрішньому та зовнішньому ринку. По-друге, - не допускати ірраціональних результатів. По-третє, - давати можливість оперативної реакції на стан справ у внутрішній фінансово-економічній системі та на зміни умов зовнішньої торгівлі /кон'юнктуру світового ринку лісоматеріалів/. Нарешті, критерій капітальної оцінки має реально відображати частку, що припадає на лісовий фонд /окупність всіх офіційно зареєстрованих лісових угідь на території країни/ у загальній вартості національного багатства.

Наведеним вимогам найкраще відповідає ціна лісоматеріалів на світовому ринку. Але не можна використовувати цей показник беззастережно. Треба аналізувати конкретний внесок держави у світовий експорт лісоматеріалів. Для України, де можливості експорту деревини дуже обмежені, доцільно користуватись внутрішніми ринковими цінами, які мають перевищувати світовий рівень з метою економічного запобігання її вивезенню за демпінговими цінами. Виходячи з цього треба привести у відповідність ціни деревини на пил та у заготовленому вигляді.

2.6. Об'єктами капітальної оцінки мають виступати юридично зареєстровані та натурно оформлені лісові угіддя. У дисертації наведена класифікація таких об'єктів за міром їх повноцінності.

Капітальна оцінка лісового угіддя визначається за формулою:

$$O_k = C_z + C_m \cdot C$$

де O_k - капітальна оціночна вартість лісового угіддя;
 C_z - ціна земельної ділянки; C_m - ціна біомаси насаджень на момент оцінки; C - коефіцієнт цінності нерослинних корисностей насадження.

Залежно від характеру ресурсної повноцінності конкретного лісового угіддя формула набуває різного вигляду, зокрема за відсутності насадження на земельній ділянці другий доданок дорівнює нулю. Ціна земельної ділянки визначається за формулою:

$$C_z = [C_{zk} + C_n] \cdot S,$$

де C_n - ціна біомаси корінного деревостану /цільового штучного насадження/ на 1 га у віці головної рубки; C_p - ціна продукції побічного користування з 1 га; S - площа об'єкта оцінки; K - коефіцієнт, що враховує довготривалість періоду лісовирощування.

Ціна земельної ділянки, що входить до складу капітальної оцінки лісового угіддя, визначається за природною продуктивністю, а продукції побічного користування - виходячи з розрахункових нормативів для певних умов місцезростання або на підставі натурального обстеження.

Цінність наявного насадження визначається за фактичним станом на момент проведення інвентаризації:

$$C_n = [C_1 + C_2] \times S,$$

де C_1 - ціна біомаси, можливої для вилучення з 1 га; C_2 - ціна біомаси, що залишається на пні; S - площа об'єкта оцінки.

2.7. Визначення цінності екологічних функцій лісових насаджень потребує подальшого вивчення як в методологічному, так і в розрахунково-аналітичному плані. Однак вже зараз деякі показники можна використовувати як базу для вирішення питань, пов'язаних з фінансуванням і економічним регулюванням у лісовому секторі.

Кліматорегулююча цінність насадження у віці захисної стиглості практично співставна з вартістю запасу деревини, накопиченого у цьому насадженні. За даними польських вчених вказане співвідношення становить 1 : 1, за нашими розрахунками - 1,17 : 1 на користь несировинних функцій. Роль лісових насаджень у згладжуванні коливань клімату взята нами за основу коефіцієнта несировинної цінності насадження /С/ у формулі капітальної оцінки лісового угіддя.

2.8. Ліс є своєрідним об'єктом права власності, тому потребує специфічного ставлення як в економічному, так і в юридичному плані. Крім земельної ділянки у складі лісового угіддя об'єктами права власності є також деревостан та специфічна частина приземного міждеревного простору. Ця обставина змінює традицій-

ні уявлення стосовно реалізації права власності на ліси. Тут доцільною є особлива договірна форма, яка б раціонально поєднувала переваги як приватної, так і суспільної. Ця вимога може бути забезпечена на основі відплатного лісового изуфракту, тобто офіційно гарантованої правової угоди з приводу владного користування /поєднання прав володіння і користування/ конкретним лісовим угіддям як комплексним багатопільовим об'єктом природокористування.

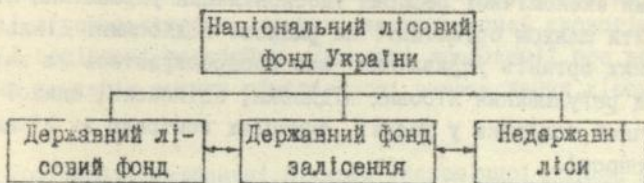
Така угода надає принципам раціонального лісокористування реальної сили юридичних норм, забезпечує рівноправність та конструктивну протизаги інтересів власника і владного користувача, чого не можна досягти в умовах звичайної приватної, колективної або державної власності. У сучасних умовах изуфрахт має важливе значення для удосконалення лісових відносин на засадах економіко-правового /а не командно-адміністративного/ регулювання. Застосування гарантованої угоди владного користування лісовим угіддям дасть змогу відшукати розумний компроміс між матеріальною та нематеріальною цінністю кожної конкретної ділянки лісу.

2.9. Різні форми власності на ліси з юридичної точки зору є рівноправними. Різниця між ними проявляється лише в економічній площині. Сутність державної власності полягає не у вилученні лісів із товарного обороту, а у регулярному поповненні державного бюджету за рахунок продажу певної частини лісових ресурсів /деревина, недеревної продукції/ із державних лісів за реально діючими цінами. Доход від цього має формувати окрему статтю державного бюджету. Державні лісові землі в такому разі немає підстав оподатковувати.

Доход же від продажу деревини з недержавних лісів належить власнику лісу. За цих умов потрібно запровадити обов'язкове оподаткування недержавних лісових земель. Вказаний податок повинен виконувати такі основні функції: вилучення у доход держави коштів рентного походження; заохочення підприємництва в сфері лісовирощування; підтримка економічними методами певних пропорцій між кількістю державних і недержавних лісів.

2.10. Реформування лісового сектора економіки України неможливе без структурної реорганізації лісового фонду, роздержавлення та приватизації окремих об'єктів у його складі. Лісовий фонд Ук-

раїни являє собою не чітку організаційну структуру, а є досить слабким /аморфним/ поєднанням різних напівавтономних частин - лісів, переданих у так зване "постійне лісокористування". Відомча розпороченість лісового фонду призводить до порушення правил лісокористування, неспівставності облікових показників та неможливості дієвого громадського і державного контролю. З метою недопущення подальшого погіршення стану лісів країни та зменшення лісоресурсного потенціалу окремих територій, необхідно юридично оформити нову структуру лісового фонду, яка у схематичному варіанті виглядала б так:

Ліси державної форми власності мають підпорядковуватись єдиному державному /центральному/ органу управління, а недержавної - власникам, однак під відповідним контролем держави. При цьому організаційна структура недержавного лісового фонду та механізм контролю за ним мають формуватись на основі виховання специфічної психології приватного лісвласника-господаря. Останнє можливе за умови надання земельних ділянок у приватну власність для створення насаджень та ведення господарства в них з нульового віку.

2.II. Сутність перехідного етапу у лісовому господарстві України полягає у встановленні нормальних відносин власності. Оптимальна організаційна структура лісового фонду має базуватись на рівних умовах для всіх суб'єктів господарської діяльності та унеможливленні монопольного становища одних відносно інших.

При вирішенні питань щодо зміни форми власності як основи реструктуризації лісового фонду, підхід до кожної конкретної ділянки лісу або незалісеної земельної ділянки має бути диференційованим. У роботі наведено розподіл лісових угідь Мінсільгоспспроду по групах, які доцільно було б передати у державну, комунальну чи приватну власність. На перехідному етапі близько 95 % /за площею/ лісових угідь незалежно від відомчого підпорядкування мають зе-

лишитись у складі Державного лісового фонду, вешту доцільно передати у комунальну чи приватну власність. Частка недержавних лісів /у перспективі/ складе 20-30 % від загальної площі лісів України. Кількість недержавних лісів слід збільшувати не за рахунок скорочення державних, а шляхом заміснення нових земель.

2.12. Існуюча система управління лісовими ресурсами є недосконалою, надмірно централізованою, що призвело до обмеження самостійності організаційно-господарських структур нижчих ланок, які безпосередньо створюють матеріальні цінності. У відповідності з принципами економічної реформи удосконалення управління лісами повинно йти шляхом орієнтації на ринкові відносини. Діяльність центральних органів управління має зосереджуватись на зацільних проблемах регулювання лісових відносин, здійсненні єдиної науково-технічної політики у галузі, функціях контролю за лісами всіх форм власності.

У роботі конкретизовані функції середніх і нижчих ланок організаційних структур у сфері лісового господарства. Для управління лісами потрібна чітка виконавча вертикаль. Чинна нині система регулювання лісових відносин через місцеві ради вбачається неприйнятною, оскільки останні не представляють загальнодержавні інтереси. Однак, у компетенцію місцевих рад має входити розпорядження комунальними лісами, які треба відокремити від державних. Основним виконавцем загальнодержавної і регіональної лісової політики повинні бути місцеві лісові управи – спеціально уповноважені державні органи лісового господарства на місцях.

3. ОСНОВНІ ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. Ліс – не безкоштовний дарунок природи, а спільний продукт природи і праці, важливий екологічний фактор, тому він потребує вивчення з еколого-економічної точки зору, визначення як об'єкта економіко-правових відносин, залучення до товарного і цивільного обороту.

3.2. Проаналізовані різні функції лісу і особливості їх виявлення. Показані характерні ознаки продукції лісгосподарського виробництва, під якою розуміється лісові насадження на корені, заготовлені ресурси деревини, продукти побічного користування і

ліс як угіддя /специфічна частина приземного шару атмосфери, зайнята лісовою рослинністю з притаманними їй несіровими ними корисностями/, яке має певну споживчу вартість. Сформульовано поняття лісу як об'єкта правових відносин, у ролі якого виступає лісове угіддя /земельна ділянка - деревостан/, що має бути просторово обмеженим та ресурсно повноцінним.

3.3. Розглянута еколого-економічна сутність раціонального лісокористування в умовах дефіциту лісових ресурсів. Критично оцінені принципи безперервності, рівномірності і невиснажливості користування лісом. Дисертантом поділяється точка зору, що при організації лісокористування повинні враховуватись екологічні, економічні і соціальні показники. Наведені пропозиції про доцільність уточнення критерія оцінки ефективності використання лісових ресурсів.

3.4. Розглянуті методичні підходи економічної оцінки лісових ресурсів, наведені пропозиції щодо їх удосконалення. Підкреслюється, що лісове угіддя як повноцінне нерухоме майно і товар особливого роду потребує своєчасного уточнення його оціночної вартості /індексації/ відповідно до процесу інфляції.

3.5. Сформульований критерій капітальної оцінки лісового угіддя, якому властиві такі основні ознаки: співставність як в межах галузі, так і на товарному ринку; недопустимість ірраціональних оцінок; можливість оперативно реагувати на стан фінансово-економічної системи; реальне відображення частки лісових ресурсів у загальній вартості національного багатства.

3.6. Капітальна оцінка вартості лісового угіддя ви. зачається на підставі сумарної величини, що складається з оцінки земельної ділянки та біомаси насадження з урахуванням цінності несіровинних корисностей. Ціна земельної ділянки визначається за природно-продуктивність відповідно до умов місцезростання.

3.7. Ліс є своєрідним об'єктом права власності, тому потребує специфічного економічного та юридичного підходу. Доцільним є запровадження у практику ведення лісового господарства гарантованої угоди владного користування конкретним лісовим угіддям як комплексним багатотільовим об'єктом. Така угода надає принципам

національного лісокористування ринковою силою юридичних актів, створює можливість відшукати розумний компроміс між матеріальною та нематеріальною цінністю конкретної ділянки лісу.

3.8. Різні форми власності на ліси з юридичної точки зору є різноправними. Різниця між ними проявляється лише в економічній площині. Сутність державної форми власності полягає у регулярному поповненні бюджету за рахунок продажу певної частини лісових ресурсів //деревини, надервної продукції/ із державних лісів. Доход від використання недержавних лісів належить власнику, оскільки, як і земельна ділянка, на якій зростає, не належить державі. В цьому разі доцільно запровадити земельний податок, що дозволить економічними методами виклучати у доход держави кошти рентного походження.

3.9. Державні ліси мають бути цілком підпорядковані одному центральному органу управління, а недержавні - відповідним недержавним суб'єктам власності, але під контролем держави. Організаційна структура недержавного лісового фонду та механізм контролю за ним повинні ґрунтуватися на основі виховання специфічної психології приватного лісовласника-господаря. Це можливо здійснити за умови надання земельних ділянок у приватну власність для створення насаджень та ведення лісового господарства в них з нульового віку.

3.10. Для усунення недоліків у сфері регулювання лісових відносин доцільно позбавити місцеві ради права розпоряджатися землями лісового фонду вільнодержавної власності, передавши ці повноваження виконавчій вертикалі: Кабінет Міністрів - Міністерство лісового господарства - місцеві лісові управи.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковані в таких наукових працях:

1. Лесопользование на загрязненных радионуклидами территориях Полесья Украинской ССР // Радиологические и экономико-правовые аспекты землепользования после аварии на Чернобыльской АЭС : Матер. науч. конф., 27-30 марта 1991 г. - К. : СОНС УССР АН УССР, 1991. - 0,1 друк. арк. /в співавторстві/.

2. Повышение эффективности лесопользования в Полесье Украины // Экологические проблемы Украины и пути их решения : Сб. науч. тр. - К. : СОНС УССР АН УССР, 1991. - 0,4 друк. арк. /в співавторстві/..
3. Лис у системі економіко-правових відносин // Лісове гос-во, лис. папер. і деревообр. пром-сть. - 1992. - № 2. - 0,3 друк. арк.
4. Лис як об'єкт економіко-правових відносин // Там же. - 1992. - № 4. - 0,3 друк. арк.
5. Лесное хозяйство на территориях, загрязненных радионуклидами // Социально-экономические проблемы ликвидации Чернобыльской катастрофы : Сб. науч. тр. - К. : СОНС Украины АН Украины, 1992. - 0,4 друк. арк.
6. Лесопользование в новых условиях хозяйствования // Социально-экономическое развитие и экология : Тез. докл. респ. науч.-практ. конф., 19-21 мая 1992 г., г. Сумы. - Сумы, 1992. - 0,2 друк. арк.
7. Особливий статус земель лісогосподарського призначення // Лісовий журнал. - 1993. - № 3: - 0,4 друк. арк.
8. Економіко-правові аспекти використання земель лісового фонду України // Проблеми землепользования в условиях реформирования экономики : Материалы Межгос. науч.-практ. конф., 27-31 окт., Киевели. - К. : СОНС України АН України, 1993. - 0,3 друк. арк.
9. Зелісення як фактор збереження ґрунтів // Сучасні проблеми охорони і воспроизводства почвенного плодородия : екологія, економіка, право : Материалы Межгос. науч. семинара, 19-21 мая 1994 г. Одесса. - К. : СОНС України АН України, 1994. - 0,1 друк. арк.
10. Ліси України - вагомa частка національного багатства // Розбудова держави. - 1994. - № 7. - 0,7 друк. арк.
11. Деякі особливості лісу як об'єкта власності // Лісовий журнал. - 1994. - № 5. - 0,3 друк. арк.
12. Удосконалення структури лісового фонду у процесі земельної реформи // Проблеми земельної реформи в Україні : Материалы науч.-практ. конф., 27-28 окт. 1994 г., Киев. - К. : СОНС України АН України, 1994. - 0,1 друк. арк.

АННОТАЦІЯ

Голуб О.А. Проблемы использования лесных ресурсов в условиях реформирования экономики.

Рукопись диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.08.01 - Экономика природных ресурсов и природопользования. Совет по изучению производительных сил Украины НАН Украины, Киев, 1995. Защищается диссертационная работа, целью которой является обоснование теоретической базы и решение отдельных практических вопросов реформирования экономической системы лесопользования.

В работе: определены особенности леса как продукции лесовыращивания и предмета гражданско-правовых операций; дополнена система принципов рационального лесопользования; разработана методика оценки лесного угодья; теоретически обоснована необходимость введения платы за лесопользование; определены особенности реализации права собственности на леса; предложена структурная реорганизация лесного фонда Украины и система государственного управления лесными ресурсами.

SYNOPSIS

GOLUB O. The problems of forest use under economic reform. THE TYPESCRIPT OF master's thesis by speciality 08.08.01 - Economics of natural resources and nature use. The Council for productive forces study of UNAS; KYIV, 1995.

The aim of thesis is the theoretical and practical forest economic reform problems substantiation. The forest as an output and as an object of civil law is defined. Rational forest use principle system is expanded. The methods for forest real estate valuation are worked out. New structure and management system for the forest fund are offered.

Ключові слова: лісове угоддя, лісовий фонд, раціональне лісокористування, економічна оцінка, плата, форми власності!

ЛНБ ім. В. Стефаніка
АН України

Підписано до друку 13.11.95. Формат 60x84/16
Папір тип. № 1. Офо. друк Умов. друк. арк. 1,2
Умов. фарб.-відб. 1,2 Обл.-вид. арк. 0,9
Замовл. №198 Тираж 100 екз. Безкоштовно

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України
252032, Київ-32, бульвар Т.Шевченка, 60
Дільниця оперативного друку РЕНС України НАН України
252032, Київ-32, бульвар Т.Шевченка, 60

440 410

AB 33.537